Waerachtighe verclaeringhe

van de Armade des Coninck van Spaengien/

van Lisbona gheseylt/ nae Enghelandt ende dees Landen/ eñ vande ghewesdighe teghenstandt der Coninginne van Enghelandts Armade/ die haer vernielt/ verdreven/ ende naegheiaecht hebben van Pleymuyen tot inde Noort Zee/ nae de waerachtighe belydenisse die daer van ontcomen ende ghevanghen ghenomen zyn.

1588

Ghedruckt tot Amstelredam/ by Cornelis Claesz. opt water int Schryfboeck.

Waerachtighe verclaringhe vande Armade

des Coninckx van Spaengien/van Lisbona gheseylt/nae Enge-
landt ende dees Landen/ende vande gheweldighe teghenstandt
der Conincginne van Enghelants Armade/die haer vernielt/ver-
dreuen ende na ghejaecht hebben van Pleymuyen tot inde Noort
Zee/ nae de waerachtighe belijdenisse die daer van ontcomen eñ
gheuanghen ghenomen zijn.

DE Coninck van Spaengien dees Nederlanden ouerlan-
ghe int gemeen sonder eenich onderschept/ deur de officie
vande heylige Inquisitie/ ten vier ende ten swaerde ver-
oordelt hebbende/ inden Jare 1568. den xvj. Februarij in
Madril ghegeuen/nae luyt dees hier achter bygeuoech-
de Sententie/heeft tot de executie der seluen den Hertoghe van Alba
inden eersten met gheweldigher handt ouer ghesonden. Ende alsoo
hy met zijn wreetheydt/Don Loys de Requisens met zijn listicheyt/
noch Don Johan met zijn gheueynst bedroch / noch de Prince van
Parma met wapenen/de voornoemde Landen niet heeft moghen te
lande ouerweldighen/ alst blijckt dat de selfde Landen nu meer als
xx. Jaren met allerley ghewelt/eñ auontueren (als d'Oorloge mede
brengt) besprongheu eñ becrijcht gheworden zijn/so ist nochtans son-
der alle wederseggen also datse meerder eñ machtiger zijn/als doense
om haer conscientie ende vaderlantsche vrijheyt de wapenen eerst an
namen/ t'welck blijckt by de Landen ende Steden die onder Duck
de Alba ghewelt eñ macht waeren/ende in een cleyn ghetal zijn ban-
den afwierpen/ nu de machtichste quartieren vande Nederlanden
aende Zee ghelegen in hebben ende teeren van ghewonnen goedt/
ende zijn twintichmael machtigher als inden beginne alsmen haer
cleyne middelen eñ beginselen aensiet. Ende dit alles door de sterckte
ende nutticheydt diese deur de vrije Zeevaert hebben. De Coninck
voornoemt met de Spaengiaerden hebbende een onversadelijcken
haedt teghen de Nederlantsche vrijheydt / heeft van allen tijden her-
waerts dees Landen ghesocht oorsake van Rebellie te gheuen/ende
haer daerom te ouervallen eñ ouerwinnen/ende dā daerouer te heer-
schen met sodanich recht als d'ouerwinder hem seluen beroemt tegen
den

den onverwonnen machtte hebben/ als hy eñ zijn voorouders inde Indiẽ gedaen hebbẽ/ eñ alſo hy tot noch toe noch met bedriechelijcke wijſmakinghe/ of ghewelt der wapenen te lande niet heeft connen de ſelfde Landen ouerweldighen / ſoo heeft hy nu ten laetſten een gheweldighe Armade toeghemaeckt/ daer ouer hy meer als twee Jaren toegeruſt heeft om alſo de ſeluighe executie ouer de Landen int werck te brenghen/ ſoo mede d'executie des Bans ouer de grootmachtighe Conninginne van Enghelandt deur des Paus wtgheuen / ende is de ſelfde Vloote toegheruſt ende ſterck gheweeſt inder naevolghende maniere.

Eerſtelijck x. Galioenen ende ij. Sauers/ een vande Galioenen is ghenaemt S. Martijn / daer in is de Admirael generael de Hertoch van Medina Sidonia Hertoch van S. Lucas/ met 3330. Soldaten/ ende 1293. Scheeps volck/ zijn t'ſaemen 4623. Mannen/ ende 347. ſtucken gheſchuts.

Johan Martinus de Recaldo/ is generael Ouerſte ouer de Armeye van Biſſchapen zijn x. Schepen ende iiij. Patares/ met 1937. Soldatẽ 863. Scheeps-volck/ t'ſaemen 2800. mannen/ hebben op 238. ſtucken gheſchuts.

Diego de Valdes Capiteyn generael ouer de Armade van Spangien/ xiiij. Galioenen twee Patares/ met 2458. Soldaten/ ende 1719. Scheeps-volck/ tſamen 4177. Mannen/ daer by 384. ſtuckẽ geſchuts.

Don Pedro de Chaldes generael ouer de Armade van Andulosien van x. groote Schepen ende een Patare/ met 2325. Soldaten eñ 780. Scheeps-volck/ t'ſaemen 3106. Mannen/ 240. ſtucken gheſchuts.

Michiel de Oquendo generael ouer de Armade ghecomen wt de Prouincien Guipoz van x. groote Schepen twee Pinaſſen twee Patares/ met 1992. Soldaten/ ende 616. Zee-volck/ t'ſamen 2608. Mannen 247. ſtucken gheſchuts.

Martijn de Beitendonie generael ouer de Armade wt de Leuantſche Zee van x. ſchepen/ met 2780. ſoldatẽ/ 767. ſcheeps-volck/ t'ſamen 3527. mannen/ hebben op 280. ſtucken gheſchuts.

Johan Gommes de Medina generael van xxiij. Hulcken met 3121. ſoldaten/ ende 608. ſcheeps-volck/ t'ſaemen 3729. mannen 384. ſtucken gheſchuts.

Don Anthonio Hurtado generael ouer xxij. Patares ende Sauers

met

.... 479. soldaten/574. scheeps-volck/t'saemen 1693. mannen/met 91. stucken gheschuts.

Don Hugo de Moncada generael ouer x. Galeaces van Napels/ met 873. soldaten/468. scheeps-volck/1200. gheuangens om te roeyẽ/ 200. stucken gheschuts.

Diego de Medrara generael ouer iiij. Galeyen vã Portugael/ met 362. scheeps-volck/gheen soldaten/880. gheuangens aende riemen.

Somma daer zijn in dees Armada	130. Schepen.
Soldaten	19295.
Scheeps-volck	8052.
Roepers	2088.
Somma	29453.
Het Gheschut/Muyrbrekers ende ander Metalen stucken	1497.
Yseren stucken	934.
Somma	2431.

Alsoo nu de Coninck van Spaengien met alle naerstichheydt dees Vloote toegherust hadde/ soo heeft hy oock sorghe willen draeghen (wesende dattet niet alleen inder Coninghẽ vermoghẽ staet de Oorloge te voeren) dat der Godsdienste niet ontbreke/ende heeft de Schepen laeten wijen ende daer diuersche Outaren in ghemaeckt/ eñ met diuersche soorten van deuotẽ Monicken versien/ om dagelijcx Misse daer in te doen/ om t'volck inde Godtsdienst te houden/ eñ datse daer teghen haer sonden mochten biechten op datse niet deur de versuymde Godsdienste in ongheluck ende teghenspoet mochten gheraecken. Ende nae datmen nu aldus alles wel toegherust hadde/ ende duer gantsch Spaengien Beuaerden eñ Processien ghedaen/ eñ de Santen ende Santinnen aengheroepen hadde/ soo zijnse opten 30. May Anno 1588. van Lisbona afgeseylt/eñ zijn ghecomen inde Croingie/ aldaer sy de Bischeysche Schepen ghevonden hebben/ende zijn daer gheblevẽ tot den xxij. Julij/ Midler tijt stroyden men de tijdinghe duert gantsche landt datse weyrloos ghewordden waeren/ sonden Posten lanck de Custen van Spaengien om meer Scheeps-volck derwaerts te senden/ende zijn hier en tusschen wt de Croingie te seyl ghegaen/

ende

ende den xxx. Julij ghecomen duert Canael vande Zee ontrent Pley-
muyen voor Enghelandt. Sy hadde wel ontrent drie daghen lang
(comende binnen het Canael) saechtelijck aenghevaren/ niemandt
vernemende t'welck haer goede couragie gaf/ daer nae zijnt vande
Enghelsche cust seuen Pijnassen afghecomen / die deur en weer haer
vlote seylden om te besichtigen/ de selfde haer Marseylen strijckende
alsoose te grooten voortganck hadden om wel te deursien inychten
d'ander Spaengiaerts die verde daer af waeren/ meenende datse die
Pijnassen rede ghenomen hadden/ maer de seluighe nae dat zijt alles
wel deursien hadden/ zijn ongeschent wech gheseylt en byden haeren
ghecomen. Daer quamen meer andere Schepen/ so wt Engelant en
vande Francoysche custe ende seylden vast om ende wederom/ alsoo
dat op dien dach de Enghelschen ontrent 80. Schepen wel vier uren
lang met den Spaengiaerts schooten. Eer de Spaensche vlote bin-
nen de Canael vander Zee quam mistense iiij. Galeyen diese niet
weten waerse ghebleuen zijn/ sy seylden in goede ordeninghe twee
vande gheweldichste Galioenen voor aen/ met d'Admirael generael.
De hindertocht hadde de Viceadmirael met twe Galeassen/ de groote
Schepen ende midden om de cleynen te beschermen/ soodanich was
haer seylagie. Opten auont hebben de Enghelschen een Bischeysch
Schip ouerweldicht/ daer Don Pedro Valdes op was generael ouer
d'Armade van Andolusien/ een Schip groot 400. last/ hadde op acht
hondert soldaten ende veertich metalen stucken. Dit dede meest Ca-
piteyn Francois Draeck / die vande Fransche cust af quam metten
windt/ en schoot gheweldich met zijn boechstucken en daer nae wen-
dende met zijn zijde tot hem in / ende als hy wech was quamen meer
anderen tot seuen oft acht int ghetal/ ende deden desgelijcx/ also datse
hem de focke-mast af schooten ende maeckten hem weyrloos daer deur
hy hem ten laetsten op gaf/ want hy inde hindertocht was en mochte
vande voorste niet beschut werden. Opten seluen dach isser mede opt
Schip van een grooten Bischeyer een Vendrich beyde beenen afge-
schooten / daer ouer de ouerste seer vertoornde liep beneden en dreychde
den Nederlantschen Bussenschieter ende gaf hem wat slaghen voor
wt/ segghende de vyandt treft wel ende ghy duytsche luterianen schiet
al ouer/ ick sal v doen hanghen. De selfde Bossenschieter liet wel sucx
de lont int cruyt vallen/ ende viel doen de bouenste ouerloop neder en

werde

werde t'Schip weerloos ende veel verbrandende/ ende creghen alsoo de Enghelsche dees twee Schepen in met veel buyts eñ costelicheyt. De generael Don Pedro de Valdes met veel Cauellieros werden na Londen tot de Coninginne ghebracht/ lasterden gheweldich opten Prince van Parma dat hy niet wtghecomen was nae zijn beloften/ dat hy was een verrader van Godt ende den Coninck. Des anderen daechs hebben d'Engelsche noch een ander Schip ingenomen dat so groot was als de voornoemde so de ghequetste gheruychden/ buyten noch de gene die in dees tijdt inde gront gheschooten zijn/diemen seyt dat veel gheweest zijn. Vanden eerstẽ Augusti zijn de Spaengiaerts voortgheseylt nae Poortlandt ende ontrent Wicht ghecomen/ daer zijnse den derden Augusti gheweldich aenden anderen gheweest/des anderen daechs wederom/ want ouermidts de welbeseyltheydt der schepen/soo hadden de Engelschen altijt de loef ende de bouen windt daermede sy den Spaengiaerts groot quaet dedẽ ende selfs weynich schade leden/want de vlamme eñ roock gestadich den Spaengiaerts onder dooghen vlooch/middeler tijt wenden d'Engelschen wederom af ende rustededen haer wederom toe / ende quamen doen wederom aen/ dusdanighe maniere van strijden wert meest vandẽ Engelschen onderhouden/ de Spaengiaerts hielden in goede ordre dicht aenden anderen/die van haer ter zijden oft achter wt quamen vielen in d'Engelsche handen/ de seluighe condense noch sochtense niet te redderen noch t'ontsetten/om haer ordre niet te breken. In soodanighe ordonnantie dreuen de Spaengiaerts met een suyden eñ suytwesten wint daghelijcx neerwaerts aen/ eñ zijn den 6. Augusti ontrent Calis ghecomen daer zijt ancker gheworpen hebben/ende bleuen daer ligghen een etmael lang/verwachtende de vloot vanden Prince van Parma/ eñ laghen so dicht ondert landt datmen met een stuck grof gheschuts wel opt landt mocht schieten. De Prince van Parma dede mede zijn neerstichevt zijn volck t'scheep te brengen/maer ouermits de Hollantsche ende Zeelantsche Schepen int ghetal van ontrent 40. binnen de bancken voor Duynkercken laghen/ ende dat de hauen soo enghe is datter maer een Schip te ghelijck wt mocht/so dorstẽ zijt niet bestaẽ/ want oock de Spaengiaerts dien de voortocht door lotinghe toeghevallen was wilden gheensins t'scheep gaen/waer deur hy niet conde wtcomen.

Als nu de Spaensche Armade aldus voor Calis aent ancker la-
ghen/ verwachtende den Prince van Parma/ die als sy seyden be-
looft hadde met drie hondert seylen haer te hulpe te comen/ eñ d'En-
gelsehen saghen dat haer dit vertreck schadelijck mocht zijn/ende de
Spaengiaerts ondert landt aen haer anckers beschermt laghen/soo
hebben sy den 7. Augusti inder nacht bouen strooms eñ wint seuen oft
acht van haer schepen brandende nae de Spaengiaerts afgesonden/
de Spaengiaerts dit vernemende datse na haer quamen aen drijué/
hebben geen tijdt ghehadt haer anckers te lichten maer hebben haer
cabels ghekoruen eñ wederom zee ghemaeckt/eñ zijn bet neerwaerts
nae Duynkercken ghedreuen. Den 8. Augusti hebbense gheweldich
van smorghens vroech wel thien uren lang dapperlijck gheschooten
ende metten anderen ghevochten/ daer twee Galioenen der Spaen-
giaerden vanden Enghelschen gheschoté zijn/ zijnde een groote Bis-
schaper eñ een Galioen t'grootste vande vloot S. Matheus Galioen
genaemt/d'ander nae Blanckenburch gedreué eñ daer aende gront
ghecomen zijnde/ so gheschoten dat het gantz reddeloos eñ weyrloos
was/de groote mast achter ouer de Compangien neder ghestort/veel
van haer isser in Vlaenderen an landt ghebracht ende gheberght van
die van Nieupoort. Soo isser noch mede opten selfden tijt een vande
grootste Galassen dicht voor Calis vanden Engelschen ghenomen/
ende zijn also meest de groote schepen weyrloos gheworden/ also dat-
ter van 125. schepen daer mede sy voor Pleymuyen quamen onder
Vlaenderen niet meer dan ontrent tusschen de tseuentich eñ tachtich
ghesien werden. Die van Zeelandt vernemende datter een schip on-
der Blanckenburch aende gront lach zijn met ontrent vijf schepen
dremmelaers ende anders met eenighe Hollanders tot vijf int ghetal
derwaerts gheseylt/hebben t'seluighe schip inghenomen door opge-
uinghe/ zijnde groot wel ontrent ses hondert last een vande mach-
tichste vande vloot/met noch een ander niet veel minder/ende hebben
de seluighe tot Vlissinghen ghebracht opté 11. Augusti. De ghevan-
gens/de ghequetste eñ ghewonden verbonden eñ nae Vlaenderen ge-
sonden/de ghesonden eendeels daer ghehouden ende ontrent 150 na
den Haech ghesonden/ daer onder Diego de Valdes generael ouer
de Armade vã Spaengien met meer andere cauallieros/ de Capitey-
nen ende Bootsghesellen zijn rijck vande buyt gheworden.

De

De Spaenſche vloote is middeler-tijt met den ſuytweſten wint ghedwonghen geweeſt doort vervolghen der Engelſchen nae de Noort Zee te wijcken/eñ zijn den 9. Auguſti voor de Maes gheſien/den 11. voor Teſſel/dē 12. opte Breede veertien noortweſt vant Vlie int ghetal als verhaelt/ende zijn de Engelſchen haer dapper na dringhende ſterck zijnde ontrent 150. ſchepen vol couragie ende wel ghemoet/men ſeyt datſe den twaelfden den Spaengiaerts gheen cleynen afbreuck ghedaen hebben/den 13. 14. ende 15. waydet gheweldich weten ſuydt weſten/wat daer wijders af comen wil ſal den tijt leeren/ Noorweghen oft Jutlandt is haer voorlandt.

Hier volcht de Sententie die ouer langhe ouer dees Nederlanden/ſonder onderſcheyt ouer Catholijcken ende andere ghegheuen in Spaengien deur de Meeſters vande heylighe Inquiſitie.

HEt officie des alderheylichſte eñ Godlijcke Inquiſitie/verſocht zijnde vande Co. Ma. (die mede teghenwoordich inden Raet was) om opmerckinghe te nemen/ eñ deur neerſtich onderſoeck te ordelen vande verbloeckte miſdaet der ketterije eñ afvals by des Coninck onderdanen inde Nederlande bedreuen. Heeft de informatie des Co. Ma. belangende dees ſaecken neerſtich ouergheſien/ ende daer beneffens gheleſen de brieuen eñ gheloofweerdighe ghetuychenuiſſe/ ons vanden Commiſſariſſen des alderheylichſten Inquiſitie wt Nederlandt toe gheſonden. Ende verclaert daer ouer eñ ſeyt/dat ſo veel belangt de conſcientie eñ der Theologen bekenteniſſe/dat alle eñ een yegelijc des Co. Ma. onderdanen (wtghenomen alleen de genighe die met namen ons wtdꝛuckelijck toegheſondē zijn inde voorn. informatie) ſo wel de openbare afvallige eñ ketters afwijckende van Godt eñ onſe H. Kercke eñ t'gebodt eñ onderdanicheyt des Catholijcken Coninck/als alle andere (die haer veynſen Catholijckē) haer ſchuldighe plicht ouergetreden hebben/daer mede ſy aen Godt eñ haer Coninck (aengaende de Catholijcke Religie) zijn eñ ſullen blijuen verbonden/ (nae wtwijſinge haer Eedt) te wederſtaen de openbare afvallighe ketterije eñ oproerē/ om te verdelghen ſegghen wy het ſchadelijck eñ verderffelijck voorſtellen/t'welck ſy inden beginne lichtelijck hadden moghen doen / maer hebben ter contrarie ſo heyligen eñ Godtlijcken tegenſtant gheenſins gheyleecht/ datſe daerom waerdich zijn ghehouden te werden voor toeſtaenders eñ gunſtighe naevolghers deſer openbaere ende bekende afvallighe ketters eñ oproerighe. So mede de Edelluyden die inden name den Onderdanen de requeſte ouer ghegheuen hebben / teghen de alderheylichſte Inquiſitie/daer mede ſy met liſticheyt dees afvallighe ketters ontſteeckē ende opghehiſt hebben/dat ſy daerom alle tſaemen bedreuen hebben Crimen leſæ maieſtatis inden alderhoochſte graedt. Aldus ghegheuen inde vergaderden Raedt des alderheylichſte Inquiſitie binnen Madril in Spaengien den xvj. Februarij. 1568.

FINIS.

oC